

Stručni rad

OSAMOSTALJENJE SLOVENIJE

Anaela Bešić

Osnovna škola Ivana Tavčara Gorenja vas

Sažetak

Slovenija je bila pod različitim vlastima, ponekad je bila na visokom stupnju razvoja, ponekad ju je pratila gospodarska kriza. Čeznula je za slobodom odlučivanja jer je bila umorna od podčinjavanja drugima. Nakon Titove smrti raspala se i Jugoslavija, što je izazvalo krizu. Dana 24. lipnja 1991. godine dobili smo samostalnu i neovisnu državu Sloveniju. Učenici teško razumiju gradivo jer postoji mnogo podataka koji im nisu jasni. Tijekom nastavnog sata počeli smo istraživati bitne povijesne činjenice. Uz pomoć razgovora sa starijima i mladima naučili smo puno novoga uz različite poglede na Jugoslaviju.

Ključne riječi: pioniri, neovisnost, intervju, osjećaji

1. Uvod

Latinska poslovice kaže: »Povijest je učiteljica života!« To znači da povijest daje neke smjernice za bolji život. Ukazuje na pogreške i slabosti raznih sustava i uređenja koji su doveli do ratova koji su odnosili mnoge živote. No svi su sigurno svjesni da je upravo pepeo mrtvih stvorio domovinu. Mnogi su izgubili živote i časnog poginuli i živjeli za svoju domovinu. Upravo tim časnim ljudima možemo zahvaliti za današnju situaciju koja je za nas Slovence mnogo bolja nego što je bila.

2. Promjene tijekom povijesti i utjecaj na djecu

S vremenom je Slovenija dolazila pod vlast raznih vođa, poput furlanskih vojvoda, Habsburgovaca, pa sve do dviju Jugoslavija (kraljevine i poslijeratne republike) u kojima smo se kulturno i gospodarski prilično oporavili, ali ipak nismo postigli političku neovisnost. U poslijeratnoj Jugoslaviji, odnosno nakon Drugog svjetskog rata, na vlast je došao Josip Broz Tito, koji je ostao vjeran sovjetskom društveno-ekonomskom modelu i bio jedini poslijeratni komunistički vođa u Europi koji se uspio osloboditi kontrole Sovjetskog Saveza. Jugoslavija je postala jednopartijska država pod kontrolom Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije (CKKPJ) koji je bio najviše tijelo odlučivanja u Komunističkoj partiji Jugoslavije. Kontrola u zemlji provodila se propagandom, cenzurom, vojskom (JLA), tajnom policijom (OZNA, UDBA), uklanjanjem protivnika i slično. [2] Prekretnica jugoslavenskog totalitarnog sustava bio je spor s Informbiroom (Informbiro komunistička partija) 1948. godine, kada je KPJ isključen iz Informbiroa i iz sovjetskog bloka. Došlo je do ideoloških i političkih promjena u zemlji. Omekšale su represivne vlasti, a sustav se može svrstati u autoritarne sustave. [3] Svaki totalitarni režim zna da je najlakše manipulirati djecom, zato je ubrzo nastao Savez pionira Jugoslavije čija je svrha bila odgajati mlade u savjesne građane. Dakle, režim je indoktrinirao mlade kako bi održao vlast. U redove pionira primljeni su učenici prvih razreda osnovnih škola, a inicijacija je održana na državni praznik Dan Republike, 29. studenoga 1943. godine, kada smo se prisjetili Drugog zasjedanja AVNOJ-a (Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije) u Jajcu. Pioniri su slijedili primjer pionira iz Sovjetskog Saveza i nosili vlastite uniforme: crne cipele, plave hlače (djevojčice plave suknje), bijelu košulju, crvenu maramu i vojničku kapu, zvanu »titovka«. Članstvo u Savezu pionira djeca su doživjela kao veliku čast. [2]

2.1. Politička i gospodarska situacija u SFRJ nakon Titove smrti

Ekonomski učinak Jugoslavije smanjivao se tijekom godina. Predsjednik Tito umro je 1980. godine nakon duge bolesti. Bio je to i kraj jugoslavenskog gospodarskog čuda. Prije smrti Tito je odlučio da će ga naslijediti kolektivno tijelo, osmočlano predsjedništvo koje se sastojalo od šest predstavnika republika i dvaju predstavnika autonomnih pokrajina Kosova i Vojvodine. U knjizi „The Death of Yugoslavia“, koju su napisali Laura Silber i Allan Little, možemo pročitati zanimljiv citat albanskog komunističkog dužnosnika: »Svi smo plakali, ali nismo znali da s njime pokapamo i Jugoslaviju.« [4] Strani diplomati i vlade bili su zabrinuti zbog sposobnosti jugoslavenskih čelnika. Željeli su da nakon Titove smrti bez „puno prašine“ rješavaju međusobne sporove i ekonomske probleme. [6]

Sve veća ekonomska kriza nakon Titove smrti dovela je do raspada Jugoslavije. Godine 1980. jugoslavenska monetarna valuta dinar devalvirala je za 30 %, a inflacija je porasla za 45 %. Devizni dugovi su se povećavali, nedostajalo je robe na domaćem tržištu, plaće su se smanjivale. Slovenci su kupovali u inozemstvu jer je u zemlji vladala nestašica svega. Godine 1981. i školski praznici bili su produljeni zbog nestašice loživog ulja. Slovencima je zabranjen prelazak državne granice zbog obvezne uplate jamčevine. [2]

Izbio je val nacionalizma, prvo u Srbiji i na Kosovu. Na Kosovu su 1981. godine izbile demonstracije. Albanci su skandirali: »Republika Kosovo!« Jugoslavenska vlada i savezna policija ugušile su demonstracije. Međunarodni sporovi su se nizali. U Beogradu se formirao centralistički i hegemonistički tabor na čelu sa Srbima i Crnogorcima koji su htjeli centralizirati zemlju i steći prevlast. Srbi su cijeloj državi htjeli nametnuti gotovo jednoobrazne školske programe, u kojima je povijest Slovenaca uglavnom bila zanemarena. Godine 1986. Slobodan Milošević izabran je za predsjednika Saveza komunista Srbije. Skinuo je plašt zaštitnika Srba. Posjetio je i komunističkog vođu na Kosovu, gdje je naišao na demonstracije. Ludi su skandirali: »Mi smo Titovi!« [4] Kao odgovor na velikosrpski program, Slovenci su u 57. broju Nove revije objavili Priloge za Slovenski nacionalni program (veljača 1987. godine) u kojima su ukazali na neodrživ položaj slovenskog naroda u tadašnjoj Jugoslaviji. [6]

2.2. Osamostaljenje Slovenije

Godine 1990. registrirana je 31. politička udruga. Većina stranaka zalagala se za poštovanje ljudskih prava i sloboda, zaštitu okoliša i parlamentarnu demokraciju. [1] Slovenija se našla u teškoj situaciji jer je bila dio jugoslavenske federacije, a istodobno su postojala i suprotna stajališta o osamostaljenju Slovenije. Ekonomska kriza bila je sve veća, ali i politička. Premijer Ante Marković reformama je pokušao spasiti zemlju. Želio je ublažiti inflaciju i uveo je konvertibilni dinar. No Jugoslavija je već bila previše na rubu propasti, a pomoći više nije bilo. [8] Plebiscit je održan 23. prosinca 1990. Rezultati su bili iznenađujući jer se 88,2 % birača, uz 93 % izlaznosti, opredijelilo za samostalnu Sloveniju. Dana 26. prosinca 1990. godine objavljeni su rezultati plebiscita zato se na taj dan slavi državni praznik Dan neovisnosti i jedinstva. Sve do 2005. godine praznik se zvao Dan neovisnosti. [2] Dana 24. lipnja 1991. Slovenci su dobili državni grb i zastavu. Dana 25. lipnja 1991. proglašenjem Temeljne ustavne povelje o osamostaljenju i neovisnosti Republike Slovenije i Deklaracije o osamostaljenju Slovenije dobili smo samostalnu i neovisnu državu Sloveniju. Dana 25. lipnja obilježavamo Dan državnosti. [5]

3. Školski rad

Neovisnost Slovenije, koja se slavi 25. lipnja kao Dan državnosti i državni je praznik, svake se godine u našoj školi obilježava javnom priredbom u kojoj sudjeluju učenici i učitelji. Dana 26. prosinca obilježavamo Dan neovisnosti i jedinstva koji je ujedno i državni praznik. Temi samostalnosti učitelji posvećuju veliku pozornost i u razredu, a o pojedinom učitelju ovisi koliko će se duboko pozabaviti temom o kojoj se raspravlja. U petom razredu uglavnom smo se bavili temom uz istraživanje. Cilj nastave bio je (osim upoznavanja povijesne pozadine) i

međugeneracijsko povezivanje s bakama i djedovima koji su doživjeli tranziciju i samostalnu državu te djeci omogućili uvid u prošla vremena koja su današnjim učenicima petih razreda nepoznata i teško shvatljiva.

3.1. VŽN strategija

Počeli smo učiti uz pomoć strategije VŽN. Prvo smo razgovarali o onome što već znamo o pitanju neovisnosti. Neke informacije čuli su kod kuće, na televiziji, od starijih susjeda. Zatim su u bilježnicu zapisivali ono što su željeli znati. Nakon toga čitali smo stručnu literaturu i pogledali nekoliko kratkih videa. Na taj način učenici su se upoznali sa situacijom u zemlji prije i nakon raspada Jugoslavije. Slušali smo i pionirsku zakletvu. »Pred pionirskom zastavom obećavam da ću marljivo i ustrajno učiti. Svojim znanjem i marljivošću želim sada i kad porastem svojim znanjem i marljivošću koristiti našoj socijalističkoj domovini Jugoslaviji i svim njezinim radnim ljudima. Obećavam da ću biti vjeran drug i dobar čovjek. Sav moj rad i ponašanje neka pokazuju da sam dijete dostojno svoga naroda i dostojan član velike obitelji naroda koji žele ići putem napretka, pravde i mira.« [7]

3.2. Intervju s djedom i bakom

Učenici su dobili zadatak kod kuće intervjuirati bake i djedove i pitati ih o primanju u pionire. Učenici su potom u školi izvijestili što su naučili od svojih djedova i baka, koji su iskusili život u Jugoslaviji i prijelaz prema samostalnosti Slovenije. Odgovori su davani s različitim osjećajima, jer život u zajedničkoj zemlji za svakog je sugovornika značio nešto drugo – posebno iskustvo za koje su razvili jedinstvene osjećaje. Za neke od intervjuiranih osoba bilo je smisljeno biti primljeni u pionire, dok su drugi smatrali da su potpuno zaslijepljeni patriotizmom i da su se ponašali instinktivno jer nisu imali izbora. Neki ispitanici čak nisu htjeli odgovoriti na pitanje te su rekli da se ne žele sjećati vremena zajedničke države.

3.3. Intervju sa slučajnim prolaznicima

Usljedio je intervju sa slučajnim prolaznicima. Željeli smo doznati što je ta svečanost djeci značila nekad, a što im znači danas. Gotovo nitko ne zna kada smo se osamostalili, a u isto vrijeme stariji građani sve to znaju i njima ta samostalnost puno znači, jer samo oni znaju što su prošli. Pitali smo sugovornike: Što vama znači to što smo neovisni? Kada je uopće Dan neovisnosti? Kakav je osjećaj biti pionir? Što ste proživljavali u to vrijeme? Učenici su izvještavali na satu. Utvrdili smo da mladi ljudi danas imaju drugačije vrijednosti nego što su imali nekad. Danas mlade ni ne zanima kada smo se osamostalili i koliko je to zapravo važno za našu državu. Ne znaju kada je Dan neovisnosti, neki se i ne sjećaju godina. S druge strane, tu su stariji građani koji znaju sve o tome, jer znaju što su doživjeli, a neki i pretrpjeli na putu do sadašnje situacije. Pitali smo sugovornike: Što vama znači to što smo neovisni? Kada je uopće Dan neovisnosti? Kakav je osjećaj biti pionir? Što ste proživljavali u to vrijeme?

Učenici su izvještavali na satu. Utvrdili smo da mladi ljudi danas imaju drugačije vrijednosti nego što su imali nekad. Danas mlade ni ne zanima kada smo se osamostalili i koliko je to zapravo važno za našu državu. Ne znaju kada je Dan neovisnosti, neki se ne sjećaju ni godine. S druge strane, tu su stariji građani koji znaju sve o tome, jer znaju što su doživjeli, a neki i pretrpjeli na putu do sadašnje situacije.

3.4. Međupredmetno povezivanje

Predmet smo povezivali i s likovnom umjetnošću te smo stvarali uz inspiraciju na zadane teme. U bilježnici smo nacrtali grb i zastavu Republike Slovenije. Uz glazbu smo otpjevali slovensku himnu i razgovarali o pjesniku Francetu Prešerenu i skladatelju Stanku Premerlu. Na satu tjelesnoga učili smo o igrama koje su djeca igrala u prošlosti. Predmet smo povezivali i s likovnom umjetnošću te smo stvarali uz inspiraciju na zadane teme. U bilježnicu smo nacrtali grb i zastavu Republike Slovenije. Na satu glazbene umjetnosti otpjevali smo slovensku himnu i razgovarali o pjesniku Francetu Prešerenu i skladatelju Stanku Premerlu. Na tjelesnom smo učili smo o igrama koje su djeca igrala u prošlosti.

3.5. Zaključci

Istraživački pristup gradivu jamstvo je dugoročnijeg znanja jer se gradivo usvaja na drugačiji način na koji nisu navikli. Razgovori su bili potaknuti kako bi se što više znanja steklo o domaćem okruženju. Povezivali smo sadržaje između predmeta i kreativno stjecali znanja iz različitih predmeta. Na kraju smo zapisali sve što znamo i stečeno znanje pohranili u svoje pamćenje – sa spoznajom da moderne generacije djece to doživljavaju potpuno drugačije nego stariji ljudi koji su iskusili život u zajedničkoj državi.

4. Zaključak

Neovisnost nam zapravo i ne može puno značiti ako ne poznajemo povijesnu pozadinu, što je i razumljivo, jer današnji mladi drugačije doživljavaju povijest jer je nisu doživjeli kao starije generacije. Ne shvaća što je naša država proživjela, koliko je ljudi moralo umrijeti za neovisnost Slovenije. Mladi su vrlo malo znali o toj temi jer to nisu doživjeli. S druge strane, tu su stariji građani koji su bili dio svih tih nastojanja za demokratizaciju i osamostaljenje Slovenije, a koji su u usporedbi s mlađom generacijom znatno upućeniji. Imaju osnovnu predodžbu o tim događajima koji u njima izazivaju različite osjećaje. Poznata je izreka da ako nešto jako želite, to će se sigurno i dogoditi. Ta izreka može opisati nas Slovence. Naša velika želja za slobodom nadvladala je sve prepreke. Nije nam bila bitna cijena, samo odredište. Ljudi su bili spremni umrijeti boreći se za ono što im je mnogo značilo, za slobodnu i neovisnu Sloveniju. Iako smo mala zemlja, pripadamo među razvijenije zemlje, na što možemo biti ponosni. Unatoč teškom putu, uspjeli smo!

5 .Literatura

- [1.] Čepič, Z. Borak, N. Fischer, J. (2005). Slovenska novejša zgodovina: od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije : 1848–1992. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [2.] Globočnik, J., Globočnik, Segalla, M. (2010). Zgodovina na maturi 2011. Ljubljana: Inteleglo.
- [3.] Lakner, V. (2004). Politična aktivnost slovenske mladine: primerjava med avtoritarnim in demokratičnim sistemom. Diplomaska naloga. Ljubljana: FDV.
- [4.] Silber, L. (1996). Smrt Jugoslavije. Ljubljana : Co Libri.
- [5.] Uradni list Republike Slovenije. URL: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/celotno-kazalo/19911> (12.11.2022.)
- [6.] Vodopivec, P. (2007). Od Pohlinoe slovnice do samostojne države. Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja. Ljubljana: Modrijan.
- [7.] Zveza pionirjev Slovenije. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Zveza_pionirjev_Jugoslavije (12.11.2022.)
- [8.] Žakelj, V., Šuklje, B. (1992). Slovenija proti Jugoslaviji. Ljubljana: Mihelač.